

Előfizetési ár:

Vidéken: Helyütt:
Évnyegyedre 2 f. 50 kr. Évnyegyedre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladás egyes számonként nincs.

HETILAP.

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták minden ízbeni tájk négy lásfalos gar-beiktatásnál még 10 pkr. mond sora 3 p. kr., a helyegdíj számítandó.

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

E lap szellemi és anyagi ügyeit illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-hez ezimzendő.

Bérmentetlen leveleket csupán rendes levelezőinktől fogadunk el. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen ivnyí alakjában minden szerdán és szombaton déiben.

Tartalom:

A jun. 26-ki nyílt-parancs. — Az új kölcsön. — A gazdasági egyesület közgyűlése előtt. II. — Milos. Sz. — Krim. Gy. — Levelezés: M. Vásárhely, Torda. — Hírfüzér. — Tárca: — Vegyesek. — Hirdetések.

F. 1854. jun. 26-ki

császári nyíltparancs,

mely a birodalom egész területére nézve érvényes, s mely által a folyó pénzértéknek az ércértékre visszavitele, s a rendkívüli államszükségletek fődözésére kellő eszközök előszerzése végett, egy — legalább 350 s legfőlebb 500 millió forintnyi önkényes kölcsönnek a birodalom egész területén nyitandó aláírás utján eszközése elrendeltetik.

Mi I. Ferencz József, Isten kegyelméből Austria Császára stb. stb.

Azon rendkívüli események, mik birodalmunkat néhány év előtt meglátogatták, nemcsak aránytalanságot okoztak az állam-kiadások és bevételek közt, hanem a folyó pénzértéknek igen hátrányosan ható elértéktelenülését is maguk után vonták.

A birodalom egységessé alakulása következtében a segélyforrások az állam gazdasági s pénzügyi megerősítésére megnyíltak ugyan, s a status bevételek is folytonosan emelkedő növekedésben vannak.

Azonban másrészt a kiadások a főközlekedési vonalakat gyorsított létesítése számára, aztán az europai hatalomállás s a birodalom méltósága iránti tekintetek miatt ismételve melőzhetlenné vált felállítására jelentékeny haderőknek, az állami pénzügyeket rendkívüli módon igénybe vette egy, hogy azon rendszabályok, miket 1849. jun. 28-ki s 1851. máj. 15-ki nyílt parancsaink által a statusháztartásban és pénzügyekbeni rend helyreállítására végett elrendeltünk, hatásait eddigelő teljes mértékben nem érvényesítheték. A politikai viszonyoknak a birodalom déli határtartományaiiban legújabb időben közbejött fenyegető alakulása, s az ennek folytán a birodalom becsülete s legkomolyabb érdekeinek megővése végett szükségessé lett katonai kifejlődések az állam pénzügy-erőit azonkívül tetemes kiadásokkal veszik igénybe.

Ezen viszonyok közt nyilván a közjólét legsürgetősb tekintetei parancsolják, hathatos és kimerítő rendszabályhoz nyulni, mely alkalmas legyen egyrészt a folyó pénzértéknek elértéktelenülését akadályozni s azt ismét az ércértékre visszavezetni, másrészt a rendkívüli államszükségletek fődözésére kellő eszközöket előteremteni.

Azon meggyőződésben, hogy egy ilyen rendszabálynál hű alattvalóink legfontosb érdekei forognak fenn, s hogy ennél fogva annak létesülésére nézve legbiztosb kezesseg tevékeny közremunkálásukban fekszik, miniszterink s birodalmi tanácsunk meghallgatása után elhatároztuk, a végre egy önkéntes kölcsön nyitását elrendelni, melynek jövedelme az említett czélokra fog alkalmaztatni, s melyben mindenki tehetsége szerint részt vehet.

Azon biztos reményt tápláljuk, miszerint hű alattvalóink ezen hozzájuk intézett felhí-

vásunknak az általuk minden időben tanusított honszeretettel legkészségesben felelndnek meg, és szívükre vévén az e mellett kítüzött czélok közhasznuságát s fontosságát, élénk és sikeres részvétellel s kölcsönben a közjót úgy mint saját érdekeiket leghathatosban előmozdítani törekedndnek.

Ennél fogva rendeljük mint következők:

1. Egy — legalább háromszázötven s legfőlebb ötszáz millió forintnyi kölcsön bocsátatik ki az egész birodalom területén nyitandó aláírás utján.

2. A kölcsön-kibocsátás minden száztól kilenczvenöt forint bankértéknyi áron államkötelezvényekben történik.

3. Ezen kölcsön államkötelezvényei 5 percentet kamatoznak ezüst- vagy arany-pénzben, mi mellett az arany az ezüstnek 15 1/2 szerü értékénél magasbra nem vétetik.

4. A befizetés, ha az aláírt özmennyiség négyszáz millió forintra nem rug, három évre; ha e mennyiség négyszáz egész négyszázötven millió fríg halad, négy évre; ha négyszázötven egész ötszáz millió fríg emelkedik, öt évre osztandó fel akkép, hogy minden évben tíz egyenlő s egymástól egyforma időtávolságban álló részletek állapittatnak meg.

5. Az aláírások és helizetések további módjai s az aláírókra nézve czélszerűeknek vélt könnyebbítések egy külön ministeri kibocsátvány által meghatározandók és közzéteendők.

6. Pénzügyministerünk, egyetértőleg belügyministerünkkel, van e rendszahály végrehajtásával megbízva.

Kelt császári fő- és székvarosunkban Bécsben ezernyolczszáz ötvenegyedik év junius huszonhatodikán, uralkodásunk hatodik évében.

Ferencz József s. k. (P. H.)

Gróf Buol-Schauenstein s. k.

Báró Bach s. k.

Baumgartner, lovag s. k.

Legfelsőbb rendeletre

Ranssonet s. k.

Az új kölcsön.

I.

A papirospezs becseinek a mult súlyos idők eseményei által előidézett elértéktelenülése, a közönségnek egy mint egyeseknek is sokszertü kedvelenséget okozott. Nem említjük föl azon különböző kisebb és nagyobb kárvallásokat, melyek, mióta az ezüstpénz a forgalomból csaknem teljesen eltűnt, s annak helyét papirospezs kezdé pótolni, mindnyájunkat meglátogattak. Hiszen mindnyájan önmagunkon tapasztaltuk, miként ez idő óta kereskedelmi és forgalmi viszonyaink lényeges akadályokra találtak, miként a papirospezs becseinek ingadozása az üzlet vállalkozásaira dermesztő nyomást gyakoroltak, hogy valamenyny természetnyek ára föl kezdett hágni, s hogy bizonyos mennyiségü papirospezs távolról sem jár azon becsben, mint mennyit a rátejt számjegyek jelentenek. A külföld bízalom nélkül tekinté pénzügyi állapotunkra, s rossz szándék és rágalmazás várvárt okot talált abban, hogy Austria nagyságát és hatalomállását kérdésbe hozza és gyanusítsa. Minden

lépésnél tapasztaltunk kelle, miként a becsben alászállott papirospezs a kereskedelem és ipar életére ugyan azon hatást gyakorolja, mint a romlott nedvek és elfajult vér az emberi testalkatra. Ezt ugyan mint amant, ha jó-eleve segély nem használtatik, az anyagi jóllét fonyadása követi.

Azon kedvelenséghez, melyet az ezüst-ágio idézett elő, csatlakozának még az oly nagy mértékben sajnálatos politikai bonyolodások is, melyek nem csak általadunk érdekeit sértették és veszélyeztették annyira érezhető módon, hanem katonai erőfejlesztéseket is tetek szükségessé, melyek Austria pénzeréjét nem kis mértékben veszik igénybe. Azonban az erre eső kiadások, a végre, hogy az egész Európát feszültségben tartó háboru veszélyei elháríttassanak, Austria hatalomállása megővassék s biztosított béke szervezhetlenség, melőzhetlenek.

Ily terhes körülmények körülmények között kelle már segítséget eszközölni, s ama szert es módot az 1854. jun. 26-káról kelt legfelsőbb nyíltparancs nyújtja, mely által az országos pénzbecsnek pengő becse leendő visszavezetése, s a rendkívüli szükségletek fedezésére eszközök beszerezhetése végett, az egész birodalom területén nyitandó aláírás utján legalább 350 és legfőlebb 500 millió forintnyi összegre önkéntes kölcsön rendeltetik.

Ö császári Felsége legkegyelmesebb urunk ezen nyíltparancsban fölszólítást intéz hű alattvalói honszeretetéhez, s azon biztos reményt fejezi ki, hogy azok az új kölcsön által kítüzött czél közhasznu és fontos volta-nak szivrevetele mellett, ezen kölcsönbeni élénk és bömértékbeni részestülések által, mind a közjót, mid pedig saját érdekeiket előmozdítani igyekezendnek. Austria felséges Császáranak és Urának ezen felszólítása minden austriai polgár kebelében bizonyosan élénk viszhangra találand. Austria népei felséges Császáruk szivreható szava által egyesülten, közösen fognak azon munkálni, hogy egy rossz-szat eltávolítsanak, mely egyeseknek úgy mint az egésznek jóllétén oly kárveszélyesen rá-gódik. Mit egyesnek véghézvinni lehetlen volna, azt több mint 38 millió lélek egyesült közrejárulással bizonyosan s annyival inkább fogja létesíthetni, minthogy az új kölcsön oly föltételek mellett állittatik fel, miként az által nem csak a közjólét, hanem egyszersmind minden egyesnek is érdeke, ki e kölcsönből részesül, lényegesen előmozdittatik.

Epen abban rejlik azon nagy és magas-szatos gondolat, melyet az 1854. jun. 26-ról kelt legfelsőbb nyíltparancs kifejez, hogy Austria egyesült erővel s csak is magára és előlte tárva álló eszközeinek gazdag tárházára utasítottan, nemes polgári erény- és honszere-telből származott nagyszertü cselekedete által, pénzügyi háztartásábani nyomasztó rosztól menti meg magát.

Erdély sem fog hátramaradni azon versenyzésben, melyet legfelsőbb felszólításra e császári állam valamenyny koronaországainak honszeretete ünnepelel, s maga részéről is tanujelét adandja a Császár és haza iránti hártatlan szeretetek és ragaszkodásnak, mely ezen, a természet által annyira megáldott országot többszöri alkalommal kintuntette.

Ha mindjárt nem is bir Erdély oly tömött és számos népességgel, mint a császári állam más tartományai, ha nélkülöz is nagyobb városokat s kereskedelmi ipar- és pénzürgalmi középpontokat, mindazáltal még sem fog létezni Erdélyben egy lakos is, ki a jelenlegi pillanat fontosságát átlátni s egész erejével oda munkálni ne igyekeznék, hogy a nagy egyesült Austria közös erői munkásságának egyik legszebb emlékeje fölemeltesék, s Európa előtt tanúsítsák, mily végtelen teljeség és erő fekszik hazánk hűlakóinak a közös előmozdítására közmunkálásában.

Közöttünk az ország számos és különböző tanuló és képző intézetei mellett, oly sok felvilágosult, a haza-, trón- és elhivatásuk iránt annyira lelkesült lelkesek és tanítók működnek; mi a községi igazgatás számos organumaival, tehető s birtokosokkal birunk, kik mindnyájan hason jó tulajdonoktól vannak áthatva; egy szóval, közöttünk oly férfiak élnek és működnek, kik állásuk és rangjuk által tágkörű környezetekre hathatós befolyást gyakorolnak, s kik e jelenleg kínáló alkalmat bizonyosan örömmel fel fogják használni, hogy a haza és önmaguk, az özvegyek és árvák, minden érdekek és életkörükrök javára és jólétére közremunkáljanak. Ezek mindegyikéhez szól Urunk Ó császári Fellegének felszólítása, a végre, hogy az időben létre hozott legmagasabb gondolat fogantatására közremunkáljanak.

Ki Austriával tart, ki a honszeretetet s legfensőbb trón iránti hűséget és ragaszkodást nem csak ajkain hordozza, hanem szívében érzi, a legelső és legszentebb kötelességének fogja tekinteni, szünet nélkül, egész erővel s azon erélylyel és lelkesüléssel, mely a valódi polgári erényt és eleven honszeretetet oly szép színben tünteti ki, oda munkálni, miként Austria nagy és hatalmas Uralkodójának egyszerű gondolata, Erdélyben is az új kölcsön javárai számos aláírás által, lehető teljességben tette alakuljon.

E kölcsön módszerei- és előnyeinek kifejlesztését későbbi cikkünknek tartjuk fenn.

Agazdasági egyesület közgyűlése előtt. *)

II.

Ha gazdasági egyesületünket akkora részvétellel látjuk felkarolva, mekkorát akár az ügy nagy jelentőségi fontossága, akár a hon javát erős karokkal istápoló valódi hazafiság szab hazánk iránti elhívás; meg lehetne másképpen vélekednünk az egyesület által követendő munkássági pályátra nézve; amde azon egyesület feladata jó részt az leendő, hogy korlátolt eszközökkel, kevés anyagi erővel tegyen, hasson hazánk gazdasági viszonyainak javítására; tehát véleményünk is csak ugy lehet practicus hatással, ha a munkásságnak korlátolt anyagi erővel eszközölhető módját mutatja ki.

Ha ezen egyesületet minden jó honpolgár ugy tekintené, mint oly tüzhelyet, melynek körébe összegyűlünk, felhevülendők közhasznu tettek eszközésére; világosságot nyerendők bonyolult anyagi viszonyainkból leendő kibontakozásra; hol egymástól hevülünk s egymást hevitünk; világosulnánk és világosítanánk; hol eszmék szülnék eszméket a hazai jólét emelésére; hol szájhős patriotismus helyett tettek után sovárgó, hazafiságnak van kelete; hol nom meddő sopánkodással, hanem férfiakhoz illő eszélyes cselekvéssel akarunk javítani hazánk anyagi állapotán; hol lételünk alapja, a birtok életkérdéseinek legcélszerűbb megfajtására leendő irányozva minden jó törekvés és nemes akarat; ha ily és hasonló eszmék villanának át hazánkiai agyán s a nagy ösöktől hagyományozott szeretete a hazának nem talált hűlt fészkekre a keblekben; akkor szemlét tartanának soraink felett, s habár magunkat korábbi állapotunkhoz képest

*) Lásd Hetilap 55-ik sz.

szegényebbeknek, hanem mégis elég vagyonosoknak és számosoknak találnok egy oly gazdasági egyesület létre hozására, a mely nem csak egy központi minta-gazdaság s ennek járuléki sikerítését megbirja, hanem a haza különböző részeiben hason-törekvésű fiók egyesületeket is teremtsen.

Azonban az eddigelé tanusított részvét mellett ily eszme létesítése most még csak kegyes önhajtás marad; mert többre terjeszkedni akarni, mint a mennyit az anyagi erő megbir, annyit tenne, mint kopár sziklára ültetni a gazdag termőföldet s enyhe nedves levegőt igénylő növény, mint halállal fenyegető tengődésre kárhoztatni az üdvös vállalatot.

Mit tegyen tehát korlátolt anyagi erővel bíró gazdasági egyesületünk, hogy practicus irányban haladva, az összes gazdaság emelése által a hazai jólétet, a magánosok javát észrevehetőleg munkálja s a kivívandó kedvező siker által önnön maga iránt is mentő nagyobb részvétet ébresztszen?

Vannak kétségen kívül e hazában számos hazafiak, s a gazdasági egyesületnek több tagjai, a kik a gazdaságat ez vagy amaz ágát kiváló előszeretettel, szenvedélylyel művelik; az ily egyének egyesüljenek egymás közt a végre, hogy a gazdasági egyesületi formája alatt a gazdaságnak általok kedvelt ágát az akarat teljes hatalmával, a józan ész és békesség egész erejével felkarolják, saját vagy a mások azon eszméit, a melyek az általok választott szakba vágnak, a gyakorlat tűzpróbájára vonadják, életrevalóságát vagy állhatatlanságát napfényre hozzák, s az eredményt mindenkor a gazdasági egyesület elébe terjesztendik.

Ezen eszme elfogadásával lenne a gazdasági egyesület kebelében gabona és rétmivelés, gazdasági eszközök és gépterjesztő, ló, tehén, bival, sertés és juhtenyésztési, méhtenyésztő és selyemtermelő, kertészeti és erdészeti egyesületek, melyek akkora practicus eredményt szülhetnek a hazának, mekkorával egy központban felállítandó minta-gazdaság sem segíthetne.

Ha kérdés gyanánt kellene feltennünk azt, ha vajjon ily célelő eszközésére akadna elég vállalkozó e hazában? vajjon ily különböző fiók-egyesületek létrehozására birand-e a gazdasági egyesület elég készségű és akaratu egyénekkel? előre merjük állítani, hogy legnagyobb részint igen is birand, ha az egyesület az ily vállalkozókat gyámolítandja egyfelől az által, hogy az ily egyéneket az egyesület alapító részvényesei közé igtatandja, más felől pedig, ha elvállalja, hogy az ily vállalkozókat, kedvező eredmény felmutatása esetében morális erejének teljes mértékével gyámolítandja, elismerés, ajánlás, terjesztés stb. által az ily vállalkozó egyesületek javára erkölcsi sőt anyagi előnyöket is eszközölni törekedni fog.

Ezen eszme hazánk egyik veterán practicus gazdájától származott, életrevalósága, kivihetősége, s gyakorlati irányu jó hatása egyformán ajánlják felkarolását, elfogadását.

Milos.

E nevezetessé lett férfit, kinek neve a hírlapokban már gyakran említettett, s a keleti-jelen kritikus kérdésben is a szerbiai ügyekben valóságos fontos szerepet játszik, az orosz befolyás 1813-ban emelődő paraszt kunyhóiból Szerbia fejedelmi székére. A szerbiai harcziak, független érzelmű, derék s vitéz népfaj feletti kormányát Europa nevezetes változásai közt szilárdul tartá meg egészen 1829-ig.

A szerbiai népfaj irodalmát, költészetét, festői öltözését, vidor szellemét, erkölcsit tekintve Europa legérdekesebb népei közé tartozik. Milos mintegy magas észlángilag egyesíté magában egy durva, hideg, fagyos zsarnok s egy ámitó népharát jellemét, tulajdonságait. Sokkal elméssébb, csalfább, kegyetlenebb mint

bármely féktelen kényúr, ki ellenszegülést, fölemelkedést nem tűr, s még is a pórnép örömeit hagyja magát érte agyonveretni, mert ő származása szük körében már korán megtanulta, s mint ravasz uralkodásra vágyó el nem felejtette azokkal inyek szerint beszélni s érzelmeiknek, hajlamaiknak hizelegni. Mikor utazott, a nép közé vegyült, házukba betekintett s egyegy ronda egyént, kit husz év előtt ismert, nevént szólított meg. Például „No Péter hát most hogy vagy? oly rég nem láttalak, hát hogy vannak nőd, gyermekeid, mit csinálnak? Hát Riczi, hát Rózsika férjhezmentek már.“

Néha valamely régi társát meglátogatta, az ólat megnyitatta, s mondá: „O Miló, kujon, ezek a disznók még nekem nem tesznek, tartsd jobban őket, mig sokkal kövérebbek lesznek.“ A pór most megkevélyelődék s fejedelme iránt lelkesültséggel telék el, s most a sertésről mendemonda szájról szájra, házról házra, faluról falura kering, s a szabadság gőzítő elkabult balga eszelős fejeket alattvalói hódolatra, hűségre, magamegadásra buzdítja.

Azonban a városokban annál inkább gyűlölik, mert ő e közönségesen elterjedt nemzeti szerencsétlenség legbárdolatlanabb képviselője, mi a városoknál dülöfös uralkodásban s pórias darabosságban áll. E körülmény szülte a francia statuscsint, s az ő s új korban is minden statuscsint ezáltal sikerült. Milóst a városokban csak ugy ismerik, mint önkényű, boszuálló, keményszívű adószedőt. Mivel írni, olvasni nem tud, csak szóval parancsol s határoz el némely perlekedéseket, melyekre másutt kötet papiros-halmazok, s a czivódó felelő összes vagyona áldoztatnak, egyetlenegy hatalomszavával papiros, pecsét, s fennebbvitel nélkül.

Ily férfit vala Szervia fejedelme sok ideig, s határozott oly nép élete s vagyona felett, melynek magasreptű hangzatos nyelve, igen gazdag irodalma, fellengő költészet van; mindig énekel, versel, s rögtönöz. Ezért tekinti őt a nyertes fél istennek, a vesztes sátnának, s ez szerze neki a miveletlenek előtt nagyobb tekintélyt a menyeyi istennél. Oly ismeretek nélküli vallástalan ember, kit maga a török hit sem menthet, mely mindennek bocsánatot ajánl, kinek török erkölcselenségei a legfeszlettebb erkölcselen ember helyegét viselik. Féltekenységében gyilkolá meg egykor Kara Györgyöt, fejét levágta, kitöltötte, s a szultánnak ajándékba küldé. Rettenetes zsarnoksága támasztá végre 1839-ben a tudva levő forradalmat, melynek következtetésében Oláhországba száműzetett, hol összehalmozott, kizsárolt bánáskét kincseit, s a pórnéppel megsokszorozott bűnösök ugy tudta használni, miszerint remélheté, hogy ismét szerepelhetni fog. Elfogadja szerbiai s oláhországi barátit, mert temérdek sok pénze, bora van mindig, s kényelmes pompás asztalt tart. Szabad csapatot is toborzott, mely később czári rendeletből, rendetlen kicsapongásai miatt, mint tudjuk széteszteltatott. Milos félrevonulni kénytelenítettett, s most libetölög armányos pókszálat csendesen, alattomban szövögeti. Sz.

Krim.

A mint az utas Odessából jő s a déli parton Krimben Yaltánál kiköt, szeméi előtt a feketetenger hosszának a legszebb tájké terül el. A taurinai fényű, e gyönyörű sugár fa tüstént olaszhorrai visszaemlékezéseket ébreszt fel; ez okból gazdag oroszok s angolok (többnyire petersburgi angol-oroszok) telepedtek oda; majorjaik a világ mindennemű ipénészeti modorai színezetével kacérkodik. E jelenlegi fényűző élet bátorságáról két zászlóalj arnauta gondoskodik, mely Balaklárában államasoz. Az arnauták a taurinai görög gyarmatosok ivadéka, kiknek tisztá véréredetök tatár és sláv vegyülettel van elkorcsosítva. Az arnauták ál-

lomását tengerbentétek, nitolt. Mely, a rehatás dora elételetölt.

A fekszik vertárai felé utaros taláépült. Epos fedépeznek, nácsbázvakban szuktak mákba, bekről o a nők han léze kutaknál alig suso utazó előszanak, tünéseik lénk szépku sapkái de Európátschek-Sa ellentébe chának, f ségeket kornak m ről, kalat még mosto Egy

alkodói melyen lom, mit szontó re agyag s mellett se A város nya, mely gyobb. Et tel nevü kossága szokott ja get tanusi annyira t mostani f közbe a gyületét utazva fel lyet két s együtt Ger lejárt, s a szén fekvü mindinkább netelenél. vadon pus telem, s k opozs szeke E pusztá kon, mely köze nyulü erődítv északi olda felé feksze erősség, h az Oroszbir az ország karavánok tovább vönek közt nek elő. A emlitendők is, kik béke

Krim viritó tartó villongásai Krim, telt, volt a

szegülést,
örnp örö-
ni, mert ő
in megta-
nyó el nem
zéli s ér-
Mikor uta-
betekintett
v előtt is-
No Péter
n láttalak,
mit csi-
rjhezmon-

eglátogat-
O Miló,
nem tet-
okkal kö-
gkevénye-
telék el,
ról szájra,
s a szá-
sok fejket
megadásra

kább gyű-
jedt nem-
bb képi-
lkodásban
ny szül-
uj korban
Milódt a
önkényü,
livel irni,
csol s ha-
nyekre má-
ívódó fey-
yedenegy
nebbvii-

elme sok
vagyona
os nyelv-
költsze-
rögtönöz-
t, a vesz-
niveletle-
nyei is-
alan em-
het, mely
örök er-
elen em-
en gyil-
ét levág-
ba küldé-
re 1839-
nyek kö-
tett, hol
kincseit, s
egy tudta
smét sze-
ahországi
bora van
tart. Sza-
bb csári
miatt, mint
lni kény-
yos pók-
eti.

Sz.
s a déli
ei előtt a
jék terül
rfa tús-
eheszt
k (több-
lepedtek
spítésleti
jelenlegi
arnauta
ásos. Az
k ivadé-
és sláv
utak ál-

lomásától nem messze nyulik a földnyelv a tengerbe, melyen az Artemis véraldozati történetek, hol Iphigenia szelidebb erkölcsöket tanított. Még mutogatják azon négysegű követ, mely, mint állítják e borzasztó szertartás végrehajtására volt szentelve; a mi napjaink vándora előtt e hely a Goethe és genius tiszteletollára leendő.

A parthenium előfoktól kevéssé északra fekszik az orosz hadikikötő, Sebastopol feyvertáiraival, hajógyáraival. Ha a tartomány belje felé utazunk, egy rakás tatárfalut, s mezőváros találunk, melynek némelyike jó izléssel épült. Ezen falvakban a házak rendezete lapos fedélzeteikkel egy amphitheatrumot képeznek, melynek közepéről az ombashi (tanácsház) fedele nyulik fel; csak is ez a falvakban legnevezetesebb, mert a falubeliek oda szoktak összegyűlekedni, mint nálunk a kormákba, s legfontosabb ügyeikről és más egyebekről ott beszélgetni, értekezni. A közből a nők hosszú fehér palástjaikkal és fátolyaikkal lézengnek a fasorok közt, s közönséges kutaknál; egyalaku nyugalomban mendegélnek alig susogva néha egymáshoz, úgy hogy az utazó előtt csendesen lebegő kísérteteknek látszanak, mely meglepés gyors, könnyűed elűnéseik által még nevelődik. A falvakban élénk szép gyermekek játszanak, különös alakú sapkákkal s hosszan kinyúló füleikkel, mely az Europaikénál sokkal nagyobb, disztelenebb, de hallásra annál alkalmasabb. A tatárfaj Bagtschah-Sarabán áll velünk legszembeszökőbb ellentétben. Bagtschah-sarai a hajdani tatár chánok, kiknek pompájokat, fényüket, dicsőségeket fennálló palotáik, s mosheik az utókornak most is hirdetik. Szerelmi gyönyöreikről, kalandjaikról, kegyetlenségeikről a nép még most is sok költött történeteket regél.

Egyetlen egy hosszú utca alkotja az uralkodói várost a Dyunuk-Su folyója mellett, melyen mindenütt mutatkozik a tatár szorgalom, mit mint századok előtt jelenleg is hozsonó restséggel folytatnak. Főként némely agyag s bőr műveiktől minden durvaságai mellett sem lehet nemü szépséget megtagadni. A város mellett van egy állandó cigány tanyá, mely tén egész földgömbünkön legnagyobb. Ettől nem messze áll a menyemenelet nevű zárda, melyhez Krim keresztény lakossága évenként augusztus 15-kén bucsúra szokott járni, azon igazhívóságot, vakhívóságot tanusítva, mire a császár most Európában annyira támaszkodik. Sympherapol, a sziget mostani fővárosa minden élet, időkor s közbe köztbe az uralkodó orosz burokrácia tarka gyűjletét mutatja. Keletre a tartományon átulazva fekszik Kaffa tengeri kikötő városa, melyet két százezer kereszttel a feketetengerrel együtt Genua birt. Azonban fény-időkorára már lejárt, s a főkereskedés helye, a Krim déli részén fekvő Kertsch lett, egy kikötő hely, a mindinkább zátonyosodó Azowi tenger bemenetelénél. Kertschől északfelé egy veszteljes vadon pusztá terül el, melyen át örökös felelem, s kínos vesződség közt csak könnyű orosz szekereken, s oláh karuczákon utazhatni. E pusztá egy földcsúcsban végződik északon, mely az Azov és a Sivach tengerek közé nyulik be. E földcsúcs elején Arabat nevű erődítvény áll. Krim déli része virító, északi oldala szomorú, sivatag. Tovább kelet felé fekszik Perekop egy sokkal fontosabb erősség, hasonlevü földszoroson, mely Krimet az Oroszbirodalommal köti össze. Innen viszont az ország beljébe térve, tevéktől és számos karavánoktól nyüzsgő pusztaságokra találunk, tovább véghehen termő mezők, tatárfaluk, s azok közt idegen, főként német telepek tűnnek elő. A mennaiták gyarmatai különösen említendők, ezek közt találatnak anababisták is, kik békés, szorgalmas, hecsülésre méltó nék.

Krim a természetlől gazdagon megáldott virító tartomány, de a hetvenféle néptörzsök villongásai azt igen elpusztították.

Krim, mely hajdanta Taurisnak nevezetelt, volt az amazonok hazája. Ezeket az é-

szakról betóduló scithák hódíták meg inkább szeretet mint fegyver által; belőlök hű nők, s jó anyák lettek. Azokat, kiket vagyonszomj vezetett Tauris partjaira, egy véres harcban visszaverték, s a foglyokat kegyelem nélkül áldozák fel Diánnának, kinek berkes temploma a parthenium előfokon állott. Iphigeniát egy isteni kéz menté meg a feláldoztatástól; a vértörvény eitoröltetett, s ő mint Diána főpapja a bárdalaton népet tisztább, szelidebb hellel erkölcsökre, s miveltsegre tanítá. A partokon majd hellenek telepedének le, nyugoton a herakliták, keleten a militusiak, kiket a nagytró spárta Kristus előtt a hetedik század táján honukból kiűzött. A scitháknak a hegyek közé kellett vonulniok. Darius roppant táborának Krimen kelle keleti Europa meghódítására átvonulni. A taurika Chersonesusi különböző népfajok egymás ellen törő elemeiből kelle a bosporusi birodalomnak létrejöni, mely három századig virágzott. Ezt Mitridates töré össze a romai birodalom elleni nyomulásában, melyet, mint Hannibál, szívében akart megtámadni. Mitridates terve meghiusult, s ekkor Roma uraságát a taurica Chersonesusra s a feketetengerre is kiterjeszté. A romai birodalom is hat századon áti fölemelkedése, s más hat századon áti hanyatlása után megbukott, s a taurisi félsziget az Europát elborítani törekvő kelet, egymást felváltó nép árjának nyugvó pontja leve. Elsőben az alanok, egy német néptörzs foglalá el a félszigetet s Gothiának nevezte. Ezután Attila jött s a keleti és nyugoti german népfajokat meghódítá. Justinian a romai birodalmat újra helyre akará állítani, Taurica Chersonesust elfoglaltá, s partjait erődítvényekkel koszoruzá, miknek nyomai máig is láthatók. Majd a kazarok, a hunok egyik népaga tódultak be északról, s elfoglalták Tauriát, s Kazariának neveztek. Ezeket a sláv népek nyomták el, őket követték a pecsenegyek, oroszok, kunok az uralkodásban, s ezeket végre a beözönlő tatárok nyelték el. A 13-ik század közepén Dsingis-chán unokája Batu-chán hódította meg Thauriát, s ekkor Krim nevet kapott. Most keleti vig élet s pompa lépett életbe, de a tatárok mellé megérkeztek a hódító genuaiak is, és a keleti parton a görög Theodosi helyén Kaffát alapították, s a tatárokat lassanként elnyomták. Nevekedő hatalmuk felingerlé a velenceiek féltékenységet s azok Kaffát elfoglalták s elpusztították, de a genuaiak nem sokára vérszemre kaptak s őket kiűzték, sőt a bizantini birodalmat is elfoglalták, s 1304-ben Konstantinápolyban a Pera nevű városrészt alapították. A genuaiak mind nagyobb hatalmat vettek a tatárokon s a 14-dik század vége felé Krim partjai egészen hatalmokban voltak. A 15-ik században Asziából új népzónó rohant be, a törökök 1453-ban Konstantinápolyt bevették, s a tatárok velök hitök ellenségei ellen összeszövetkeztek. A törökök 1475-ben elfoglalták Kaffát, s a genuaiak hatalmának végetvetettek. Így Krim ismét a tatár-chán alá esett, ki a 17-dik század végéig többnyire török befolyástól függött. Ezek után oly fordulat fejlődött ki, mely máig is fennáll s a kedélyeket foglalkodtatja. Nagy Péter császár megkezdé Krim elleni működéseit. Második Anna gróf Münnich vezérlete alatt 1736-ban az első hatalmas orosz sereggel támadta meg Krimet, mely a tatárok földét feldúlá ezer falut égett hamuvá. Az északi s déli két hatalmas dulakodásai közt azonban sikerüle a khánnak függetlenségét némileg fenntartani. A dolgok ábrázata ismét megváltozott. Az Oroszbirodalom s a porta egymás ellen támasztják a tatárokat, táplálják a rendtelenséget, zúrsavart, s a tartományt megbukáshoz közel viszik, hogy hatalmukat nevelhessék. Oroszország végre győz, s e házard játékokban ezrek jölete áldoztatik fel. Sahim-Gherai, a tatár-khán 1744-ben második Katalin védelmére bizza magát, s a törökök épen három századdal a tatár félszigeten kiállításuk után kénytelenek a kutsuk-kanardi szerződésben minden ahozi jo-

gaikról lemondani. Azonban sem a törökök, sem az oroszok nem szünek meg egymás ellen támadni, s így végre Sahim-Gherai kénytelenek láttá 1783-ban az Oroszbirodalomhoz csatlakozni; a törökök öt ígéretekkel Konstantinápolyba csálják, selyemzsinorral megfojják, s benne az utolsó tatár-khán huuy el.

Nehéz népgazdászati feladat lenne, ily mult kor s történelmi viszonyok után e tartomány természeti erőit ipar és kereskedési tekintetben egészen felhasználni. Az orosz birodalom (ezzel tartozunk az igazságnak) e tekintetben sokat tett, de mostani állapotjában már nem sokat tehet. A császár birodalmának egész lényegében meg kellene változni, vagy a miveltsegre hívott german törzseknek, mely eddigelő a népességnek csak szétszórt részét teszi, kellene uralomra kapni; egyik a kettő közül eszközölhetné Krim felvirulását. Egyébiránt az idő folyama kelet népeire, tartományaira egészen új hajnalt látszik deríteni, mely azok felvirulását, civilizációját más alakban eszközölné.

Gy.

LEVELEZÉS.

Maros-Vásárhely jul. 10.

A komédia minden időtlétése az élet és ingert kereső t. cz. közönségnek. Van is ebben módja, mert mint a sáska-sereg hajdan Egyiptomot, oly formán lép meg ez városunkat. Látunk nem akarva is bukfenckeket, ostoba pofákat, és pénzvágtyból minden nemét a keresetnek, elkezdve a csepevéstől, fel az ostoba emberbirkozásig. *)

Szó a mi szó, de a Beranek lovaglótársasága ellen — mondanák sokan — még az irigységnek sem lehet szava: Nem tagadjuk lovaglasi tehetségüket; csak hogy az a nyolcz előadás sok pénzt elvisz; s vajjon ha a magyar írók nyugdíj-alapítványa számára hangversenyt rendeznének, volna-e ily közönség s részvét az illetőknel? **)

Azokból a színházi részvényjegyekből van-e még, kérdem a szerk. urat? s ha van, hogyan kapnánk mi is egy párt belőlök, megkísérteni velök egy pár vidéki tehetős birtokos urat? **)

Maga helyén lesz megemlitenünk Kövály „Erdély nevezetesebb családai” című munkáját, melylyel ujabbban is megmutatá a derek szerző, hogy munka s szorgalommal mi drága kincseket fódözhetni fel a kedves földről, melyért atyáink annyit áldozának. Minden lapon becses történelmi adatok a mult időkből, melyekből semmit, vagy igen keveset tudtunk. Üdvözljük a szerzőt, s szerencsét kívánunk minden fíradásaihoz, s reméljük, hogy e könyv becsben lesz, s olvasni fogja a mult iránt kegyelettel viseltető minden honfi.

Egyet még. Tegnap a Maros partjára mentem sétálni. Nagy volt a víz, tutajok jöttek, egyre reá szöktem, s a szép nap lementénél mentem le a vizen. Utamban ezer meg ezer apró, sárgás pillangókkal találkoztam, melyek a víz felett hosszan röpkedtek, meg a vízre szálltak, s ismét fölkelve kerengtek ide tova. Miféle pillangósereg ez? kérdem a tutajosoktól. „A Maros rajzásának nevezik ezt, uram, s ez mindenütt a víz mentén így van, egy pár napig, s aztán eltűnnek, s csak a jövő év e táján jelenik meg a nemzedék ismét.” No lássátok — szóltam nekik — ez egy sajtáságos tünemény, mint a Tisza virágzása, mely nem tulajdona minden folyónak. Elbeszéltem embereimnek a Tisza virágzása sajtáságát, s isten hozzádot mondvá a partra szöktem. Fog...i

*) Vigasztalja ön magát; nekünk is kijutott az ily féle népből.

Szerk.

**) Vásárhely és vidéke köllög el van látva ivertőkkel. Tompa Adám, Váji Károly, Nagy József, Turi József, Tolnai Gábor, Groisz Gusztáv, Földváry Pál urak s gr. Rindsmaulné asszony mindig készek részvényeket adni azoknak, a kik ez ügy szentségét kellő huzafi részvétellel akarják elismerni. Szerk.

Torda július 15-kén.

E hó 13-kán délutáni 4 és 5 óra közt városunk és határa egy része felett elvonult fellegekkel felőráig sűrűn rohant jégeső mintegy 15 szőlőhegyet, a károsultak nyögő szavai szerint, néhol negyed, néhol harmad részben elvere. Újában kevés buza, de sok törökbuza vetést is tanált, s leveleiket néhol merőben lezuzta. Hozzávetés szerént kétezer veder borra való szőlő szeme vakult meg, korán, nyomózsák nélkül tizkép és örökre.

Jégfellegek ez évben másod ízben látogatók meg szőlőhegyeinket, s nincs év, melyben néhány hegyre ne ontanak mérgöket. És még is: ha a biztosítás eszméjére megért polgárok számát tekintjük — melynek néhány száza csak szőlőt mivel, s felébeni törökbuza kapál — azon szám, ha nem volna sok — négy. Ah! és ismét csak ah! mily távól állunk azon szent gondolat tizta tükör fényétől, hogy pusztító elemek dühétől csak biztosítás védheti meg anyagi javainkat! R. l.

H I R F Ű Z É R .

Kolozsvár július 18-kán.

* Erdély helytartója s kormányzója hg. Schwarzenberg Károly ur ő magassága e hó 16-kán Szebenbe visszaérkezett.

** Péterfi József, a magyarországi gazdasági egylet ismert útkára, Fejérvárról Pestre utaztában városunkban mulat. Mint tudjuk, az erd. gazdasági egyletnek f. hó 27-én szervező gyűlése leend: igen kedves lenne, ha ez egyéniséget, ki a magyarországi gazdasági egylet ügyeit annyi elméleti és gyakorlati belátással kezelte, s mint ilyen a szervező körül legpraktikusabb észrevételekkel szolgálhatna — e gyűlésre megnyerhetnök, megmaraszthatnök.

* A „Religióknak“ a Küküllő-mellékről írják, hogy a román nemzet volt metropolitájának pecsétjét 148 év után megtalálták. Tur nevű helységben akadt rá egy lakos a mint szőlőjében kapált. Jelenleg a balásfalvi g. e. főpásztor kezei közt van.

* Tordán a sóbányai iskolamesteri állomásra f. évi aug. 31-kén csőd van nyitva. A pályázóknak a kolozsvári cs. k. bányai igazgatósághoz kell folyamodniok.

** Gábrus Zakar, szamosújvári tanár, e lapokban említett örmény nyelven írt, több

köteles regényét bevégezte. Jelenleg Európa minden országai és tartományai czimer rajzai egybeállításán dolgozik. Reméljük, hogy e műve a magyar közönségnek lesz szánva: mire nézt figyelmébe ajánljuk Desjardium 1848-ban Pesten kiadott ily nemű magyar és francia szöveggel kísért táblázatát.

— Pesten a napokban egy uzsoráskodással vádoltat befogtak s kereset alá helyezték.

— Felső-Austriából s Csehországból írják, hogy e hó elején ott több ízben nagy felhőszakadások voltak s tetemes károkat okoztak.

— Petersburgban a cholera újabb erővel dühönd, a mi a város lehagoltságát tetemesen növeli.

— A congreu-röppentyüket annyira tökéletesítették a francziák, hogy jelenleg egy órai távolságnál messzebbre képesek löni velök. E körülmény sok előnyt fog nekik nyújtani az oroszok felett, kik sokkal kisebb horderejű lövegekkel bírnak.

— Vernet Horace egy másik fiatal francia festész kíséreltet Várnába megérkezett. Legelsőben is azon jeleneteket fogják lerajzolni, a midőn a segédsergek partra lépnek.

— Londonban évenként 3000 munka jelenik meg, a melyek értéke körülbelül 4,500,000 pft-ra tehető: ezen kívül 230 évnegyedes és havi folyóirat 5,000,000 ft pénzértéket képvisel.

— A pesti nemz. muzeumban az ásványgyűjtemények termei is megnyitlak a látogatásnak. Az érdekes gyűjtemény 14 termet foglal el.

— Lombardiában a bevégezett aratás közönségesnél jobb volt, s ennek következtében a gabonáarak tetemesen alább szálltak.

— Triestben közelebből két nagy kereskedőház bukkott meg, egyik 3 millió, a másik fél millió passivával.

— A kecskeméti községtanács elhatározá, hogy az oltani kath. gymnasiumot reallanodává alakítja át, a melyben a gyakorlati gazdaszat is tisztekel birjon.

— A semmeringi vaspálya megnyitása hivatalosan e hó 17-kére volt kitűzve.

— Az újabb időben oly gyakori erdőégek s ebből eredő kisebb nagyobb károk következtében az illető rendeletek az erdőkhöz vigyázatlan tüzrakásról sat. ujra kihirdetettek.

TÁRCSA.

Vegyesek.

* Általános nyelv. Az emberek annyit törtek fejökét, hogy kiegyenlítették a zavart, a mit a babeli nyelvkülönbség okozott az emberiségnek, — s minddeddig siker nélkül. A zene hangjain kívül tán legáltalánosabbnak nevezhető a tengerészek nyelve, a melyet Marryat hajós kapitány talált fel. Ez telegraf-szerű összerakásból áll 15 különböző lobogócskának, a miket a hajó hátulso részén az árbocra szoktak felhuzni. A lobogók különböző állása mindmegannyi fogalmat jelent s bár mi nemzet megéri. Két mérföld távolságra lehet két hajónak egymással így beszélgetni, s nincs tárgy, a mit a legszabatosabban s leggyorsabban egymással ne közölhetnének. Ez általános nyelvet minden mivellet nemzet elfogadja, mintegy jelvényeül a miveltség testvérülésének.

* Orosz ellenőrség. Nem rég egy utas Oroszországba akart menni. Utlevelei rendben voltak ugyan, de az orosz vámtisztek ezzel nem elégedtek meg. Szokás szerint meztelenre vetkőztették: ha nem csempész-e bé valami tizos portékát? Az utas köztényes ember volt, s orvosa tanácsára lábszárait itatospapírra takará. Szerencsétlenségére a papírok holmi régi ujságlapok voltak, s ezek miatt annyira meggyűlt a baja, hogy mint gyanus embert a legszigorubb felvigyázat alatt küldék Varsóba, a hol igen sokáig kelle fogva ülni, mig ártatlansága felől sikerült meggyőznie az orosz rendőrséget.

* Az Oroszbirodalom nagyságára nézt igen jellemző, hogy közelebből olyan közakok érkeztek a harczterre a Dunához, a kik épen egy év előtt indultak Sziberiából, s az óta folytonosan utban voltak.

* III Napoleonról közelebből elémés ölettel beszéltek. Ney tábornagy neje a restauratio korában így szölt Sándor czárhoz: „Felséged Európa megmentője.“ Az óta e hölgy újból barátja lett a Napoleonoknak. Közelebből egy tisztelegés alkalmával a tábornagné a keleti ügyre czélozva azt mondá a császárnak: „Felséged Európa megmentője.“ Napoleon azonban kellemetlenül hü emlékező tehetséggel bírván, mosolygva szonozá: „Ha Napoleon nem volnék, Sándor czár szeretném lenni.“

* Török hősiesség és hidegvér. Szilisztria vedői korunk spártáivá lettek. Angol tudósítások szerint az egész városégben nincs egy, a ki sebet ne kapott volna; csak érc-szivők maradt épen, teljes bizalommal lévén a török hit azon elvében, hogy ha halni kell, azt úgy sem kerülhetik ki E hit ada nekik azon hidegvért, hogy midőn az orosz tüzelés kis időre megszűnt, az őrség rendszeren az ágyuk megett kávéházazt rögtönzött s nyugodtan szitta csukáját. Egyszer egy ily csoportba egy bomba hullott s 8 embert megölt, s mégis egy óra mulva e szerencsétlen helyen ép annyit török csukkozott, mint azelőtt. A legjobb katonai tekintélyek elismerik, hogy ily hosszú ostrom szenvedéseit sem angol, sem francia katoná nem állta volna ki annyi hősiességgel, mint a török.

Agio. Bécs jul. 14-kén: arany 35³/₄; ezüst 31¹/₂.

H I R D E T É S E K .

MAGÁN HIRDETÉSEK.

3425. (421) (1-3)

Idézés,

Melynélfogva az alábbi, és Kolozsvár városa részéről hadköteles egyének, u. m.

Kétvizközi tized 430 sz. alatt Hágoczy Mihály, pék.
Külső-szén. tized 18 sz. alól Permet Ferencz, nyomdász.

Külső-szén. tized 334 sz. alól Megyesi János.

Külső-közép tized Haranglábi Samu ezennel hivatalosan felszólítatnak, hogy azok, kik ez országban tartózkodnak ez idezt közzétételétől számítandó 1 hónap, — a külhonban mulatók pedig 3 hónap alatt annyival inkább jelentésg magokat alóli tanácsnál, sorozó bizottmány elébe állíthatás végett, hogy az ellenkezőleg cselekvők magoknak fogják tulajdoníthatni, ha ellenükben a legfels. ujonczozási szabály 34 és 35.

szakaszaiban körülírt büntető eljárás teljes szigorral alkalmaztatni fog. A kolozsvári tanácsból július 12-ik napján 1854.

Wendler s. k. idgl. polgármester.

(422) (1-3)

Tanszéki csőd-hirdetmény

a pozsonyi evang. főiskola részéről.

A betöltendő tanszéknek állandó évi díja 750 for. e. p. Az előadandó tantárgyak: természetrajz az al- és felgymnasiamban, menynységtan az algymnasiamban, összesen hetenként 20 órában. A tanítási nyelv az algymnasiumi osztályokban a magyar és német, a többiekben a magyar. A pályázók kellően okmányolt nyilatkozataikat f. e. augusztus 14kéig mellőztassanak M i c h n a y E n d r e főiskolai igazgatóhoz bérmentesen küldeni. A pozsonyi evang. egyházközség f. é. július 2-án tartott gyűléséből. Jobbágyi Tófor s. k. jegyző.

(417) (2-3) (412) (3-3)

Groisz Ferdinánd ügyvédé nevezetlén ki, és ezen hivatalát meg is kezdvén, minden ügyvédi megbízások pontos teljesítésére ajánlkozik; lakása Kolozsvárt b. Tor-da utcában 88. sz. a. a gr. Eszterházi háznál.

(416) (2-6)

Eladó erdő.

Volt Küküllőmegyében Szász-Örményesen mint egy 280 holdnyi erdő és jó ERDŐ szabad kézből eladó. Ertekezhetni iránta Erzsébetvárosában ügyvéd t. Zakariás János urral, és Kolozsvárt Wég Mihályval a nagy piaczon 166 szám alatti háznál.

Jószág-eladás.

Szítás-Keresztur alkerület Nagy Galambfalva helységébe bekezeelt egy birtokrész f. évi augusztus 20-kán közárverés útján el fog adatni.

Ezen birtokrész áll:

1.) Egy tágas belső telekből, melyen néhány gazdasági épületek is vannak.

2.) Egy négy kerekű malomból, melyek közül egyik posztó-ványoló gépet tesz mozgásba.

3.) 149 köböl főreju első osztályu szántóföld.

4.) 103 szekér szénára való rét.

5.) 175 marhás, és 340 gyalognapszámok, melyek szerződvény mellett vannak évenként biztosítva.

6.) 6-8 holdnyi magán fiatal erdő, berkek sat.

Bővebb felvilágosítást vehetni ezen birtok-eladásra nézve M. Vásárhely mellett Vajában t. Sipos Sándor urnál. Kivel az árverésre kitűzött idő előtt is szerződhetni a birtok megvásárlása felett.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. —

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézte betűivel.